

RALUCA URSACHI

Raluca Ursachi este doctorand în științe politice la Université Paris 1 PantheonSorbonne. Preda geopolitica și relații internaționale la Institutul Pole Paris Alternance și economie generală la Școala Superioară de Artă și Civilizație Asiatică (Eurasiam) din Paris. A publicat numeroase articole pe teme legate de justiția de tranziție postcomunistă.

1. Considerați că România de azi este diferită de cea anterioară anului 1989? Din această perspectivă, se poate vorbi, din perspectiva dumneavoastră, de o magistratură de dinainte de 1989 și de una de după 1989?

Da, lucrurile sunt fundamental schimbate în România. Se poate spune „totul e exact la fel” doar dintr-o perspectivă retorică (adesea necesară, dar inexactă). Puterile în stat sunt separate, cadrul legislativ este instalat, paradigma este radical alta. Cred că ceea ce s-a schimbat (și continuă să se schimbe) este limitarea din ce în ce mai importantă a „enclavelor”, a spațiilor instituționale care să fie închise unei scrutări critice exterioare. Magistratura nu face excepție. Sigur că oamenii sunt aceiași (deși din ce în ce mai puțin) și ca structură, mare și greoaie și complexă, se mișcă încet. Dar abuzurile grosolane sunt din ce în ce mai puțin posibile - în principal pentru că „se cam vede”. Sub acești mulți ochi exteriori care scrutează

activitatea magistraților, spațiile de „manevră” fără-de-lege sunt din ce în ce mai restrânse. Acești ochi exteriori sunt și internaționali (instituții internaționale, experți străini, chiar presa străină), dar mai ales interni (presă, societate civilă, grupuri de presiune care se limitează unele pe altele și nu în ultimul rând în interiorul profesiei - evaluarea de către egali, superiori sau inferiori ierarhici). Există multe (și adesea grave) continuități. Dar nu se poate vorbi despre „aceeași magistratură” ca înainte de 1989.

2. Ar trebui trecută cu vederea colaborarea unor magistrați cu serviciile Securității, dată fiind experiența și competența acumulată (știut fiind că un bun specialist se formează în mulți ani) sau ar trebui ca aceste persoane să fie expuse și îndepărtate din profesie? Soluția din Germania de Est, unde, după căderea zidului și reunificare, judecătorii din perioada comunistă au fost îndepărtați, este cea mai bună?

Nu cred că această colaborare trebuie trecută sub tăcere. Dar cred în judecarea (și sancționarea) nuanțată a acestor lucruri. Înlăturarea completă din profesie este o pierdere importantă, care trebuie asumată în cazul unor fapte grave, sentințe nedrepte din motive politice sau alte încălcări serioase ale codului deontologic. Astfel de persoane, care s-au servit de puterea dată de statutul lor de oameni ai legii pentru alte scopuri decât dreptatea, nu se pot transforma în altceva decât sunt - deci trebuie să li se ia aceasta putere de decizie (poate trimiși în alte posturi, în avocație, consultantță?). Colaboraționismul „mai puțin grav”, informatorii sau cei cărora le-a lipsit curajul opoziției - aceștia nu trebuie însă judecați cu aceeași severitate. Lucrurile acestea trebuie să fie știute, discutate (poate doar în cadrul profesiei, nu știu dacă opinia publică este în măsură să evalueze nuanțe, pe de altă parte trebuie

evitate și posibilele șantaje interne, în spatele ușilor închise). Colaboratorii cu serviciile secrete trebuie cel puțin înlăturați de la judecarea cazurilor sensibile, politizate sau cu mize foarte importante. Eventual, trecutul lor să fie cunoscut, astfel încât să poată fi contestați /recuzați în anumite cazuri. Dar să nu ne lipsim de tot de experiența și valoarea lor profesională.

Soluția Germaniei de Est mi se pare extremă, poate nu întotdeauna justă, și posibilă doar într-un context ca cel al Germaniei reunificate (care avea o „garnitură de schimb” pregătită să ocupe locurile rămase vacante). Îngroșând foarte tare liniile, aș pune situația Germaniei în paralel cu cea din Bosnia, unde aparatul judecătoresc este practic creat de la aproape zero de instituții internaționale și personal străin. La noi nu se poate.

3. Considerați că și în prezent, în lume și în România, puterea politică exercită influență sau control asupra magistraților? În ce modalitate? Prin ce pârgii?

Da, și în România și în străinătate se exercită influențe dinspre politic, uneori importante. Dar nu cred că se mai poate vorbi de „control” (care presupune o voință și mijloace unitare care, cum am spus mai sus, nu mai există). Puterile în stat rămân permeabile, peste tot, iar politicul permează exercițiul puterii la multiple niveluri. Primul nivel, cel care va exista întotdeauna, este cel pur personal, opțiunile politice ale persoanelor care formează sistemul, influențele la care sunt supuși în mod individual, influența contextului asupra personalităților individuale. Un alt nivel este cel instituțional (la care nu mă pricep) - cadrul legislativ, numirea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii și alte mecanisme de numiri politice ale judecătorilor. Profană, nu pot evalua în ce măsură legislația românească lasă loc acestor „imixtiuni” în comparație cu alte state. În fine, la un alt nivel se situează presiunile oculte,

corupția, șantajul. Și acestea există peste tot, la noi poate mai mult decât în alte părți, pentru ca separarea apelor ia mai mult timp la noi.

4. Dacă ar trebui să vă adresați unei instanțe din România, pentru a vă ocroti un drept, ați avea încredere în sistem, în general, și în judecător, în special? Există vreo diferență între ceea ce ar trebui să fie un judecător și ceea ce el este, în realitate?

Poate pentru că nu am avut de-a face cu justiția română, răspunsul meu este: da, aș avea încredere în sistem și în magistrat (*a priori*). Mi-ar fi mai teamă de neatenția sau de ignoranța judecătorului decât de corupția lui.

5. Ce socotiți că ar trebui să facă membrii acestui corp profesional pentru întărirea independenței și sporirea încrederii publicului în actul de dreptate? Cum ar trebui să se comporte un judecător? S-a născut oare judecătorul ideal?

Ar trebui să fie mai mulți! Mai mulți - deci mai puțin aglomerați, mai puțin striviți sub munții de dosare și de cazuri, mai puțin „muncitori la bandă în trei schimburi” și mai liberi să poată reflecta, cărți de specialitate și frecvență stagii de perfecționare. Mai mulți, deci mai diversificați, mai împărțiți în grupuri, „bisericuțe”, „clanuri” (termenii par peiorativi, dar cred cu tărie în această forță a mutiplelor scrutări, a „checks and balances” formale sau informale).

Mai mulți - deci mai tineri, mai noi, mai moderni, mai curați poate?

Un judecător ideal ar trebui să fie nu numai de o integritate desăvârșită în viața profesională și personală, care să nu ofere nici un fel de aderență presiunilor la care inevitabil este supus,

nu numai un fin cunoscător al legislației, doctrinei și interpretării - dar și un om curajos, cu largă viziune asupra lumii contemporane și a semnificației fiecărei decizii. Un judecător ideal tratează fiecare caz - indiferent la ce nivel și indiferent de miză - în mod egal responsabil, în mod egal just, ca și când axul balanței dreptății la fiecare dosar ar fi însuși axul lumii.

Nu cred că o astfel de persoană „există”, în sensul în care să fi ajuns acolo. Dar cred că majoritatea judecătorilor încearcă (cu mijloacele și constrângerile lor) să avanseze, cât de puțin, pe această cale.